No. 743.

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 4,50; voor de buitensteden *f* 5,50; franco door het geheele Rijk.
Brieven, Gelden, enz. FRANCO te adresseren aan het Bureau dezer COURANT.

DINGSDAG, 25 SEPTEMBER.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen *f* 1,00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents per regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 24 Sept.

ONTWERP VAN WET
TER REGELING VAN HET
LAGER ONDERWIJS.

Voorheen gebood men uit naam van de Godsdienst te *gelooven*, en het *weten* was vrij gelaten. Thans wordt het *gelooven* vrij, volstrekt vrij en onverschillig geacht, en integendeel het *weten* wordt als pligt opgelegd en geboden.... De school is thans zoo verpligtend voor de aardsche zaligheid, als voorheen de Katechismus voor de hemelsche.

De Katholiek XVI, 80.

IV.

Art. 6 luidt aldus: »Vreemdelingen behoeven tot het geven van onderwijs Onze vergunning. Zij mogen niet aan het hoofd eener school staan. Hiervan kan echter, in zeer bijzondere gevallen, door Ons ontheffing worden verleend."

Het Wets-ontwerp der Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen* vordert hetzelfde, maar in nog absoluter zin. Art. 58 § 2 van *dit* Wets-ontwerp zegt woordelijk dit: »Bij het dingen naar den eersten, tweeden en derden rang wordt bovendien in de aspiranten vereischt meerderjarigheid en *de hoedanigheid van Nederlander*." Zoodat, *les beaux esprits*, het *Nut* en de Minister de Kempenaer, *se rencontrent*.

Deze uitsluiting van vreemdelingen des Ministers, dit vereischte van de hoedanigheid van Nederlander des *Nuts* — het een en het andere is bepaaldelijk en uitsluitend gerigt tegen de Katholijken en met name tegen de geestelijke orde, bekend onder den naam der *Frères Chrétiens*, der broeders van de christelijke leer. Wij zullen het bewijzen.

De reden toch, welke de *Memorie van Toelichting* voor de uitsluiting van vreemdelingen geeft, kan niet de ware reden zijn. De *Memorie van Toelichting* grondt deze uitsluiting op het motief: dat de toelating van vreemdelingen »de deur opent voor velen, wier heillooze beginselen eenen verderfelijken invloed op de jeugd zouden kunnen uitoefenen." Dit motief kan echter niet ernstig gemeend, deze grond van uitsluiting kan niet de ware zijn. Immers, wat vordert Art. 25, *b.* van hem, die onderwijs wenscht te geven in eene bijzondere school? Het vordert: »een getuigschrift van goed zedelijk gedrag, afgegeven door burgemeester en wethouders der gemeente of gemeenten, waar de bezitter gedurende de twee laatste jaren heeft gewoond," welk »getuigschrift moet zijn *ten genoege van het gemeentebestuur* EN *den schoolopziener*" En nu willen wij gevraagd hebben, of het in het minste of geringste waarschijnlijk is, dat zoodanige propagandisten, die met het bepaalde doel van heillooze beginselen bij de Nederlandsche jeugd te verspreiden, herwaarts zouden komen, in staat zouden zijn aan het bestuur der gemeente waar zij zich wilden vestigen, een getuigschrift van goed zedelijk gedrag gedurende twee gansche jaren over te leggen, en dan nog wel een getuigschrift *ten genoege van het gemeentebestuur* EN *den schoolopziener?* Propagandisten *ex-professo* zijn niet van een temperament, om twee lange jaren werkeloos met kruiselings over elkander geslagen armen geduld te kunnen oefenen, totdat zij aanspraak mogen maken op een getuigschrift van goed zedelijk gedrag. — Politieke vlugtelingen, die zich hier met er woon zouden wenschen neder te zetten om het beroep van onderwijzer uit te oefenen, zouden óf gevaarlijk te achten zijn om de heillooze beginselen, welke zij toegedaan zijn; — en deze hunne beginselen bekend zijnde — wat ongetwijfeld bij eene goede inrigting der policie het geval moet wezen — kan hun een getuigschrift van goed zedelijk gedrag geweigerd worden; óf deze politieke vlugtelingen zouden niet gevaarlijk te achten zijn, daar zij, wel verre van voorstanders te zijn van heillooze beginselen, juist om hunnen tegenstand daaraan, hun land mogelijk hebben moeten verlaten, — en waarom zouden zij, in dat geval, geen onderwijs mogen geven? Waarom zou een andere Louis Philips hier, in het land der vrijheid, niet hetzelfde beroep mogen uitoefenen, dat eenmaal de tegenwoordige graaf van Neuilly in Zwitserland oefende? — Kan, overigens, eene dergelijke algeheele en onvoorwaardelijke uitsluiting met Art. 3 der Grondwet overeengebragt worden? — Wat intusschen van dit alles zij, — het »ten genoege van het gemeentebestuur EN den schoolopziener" van art. 25 van het ontwerp des Ministers, geeft het middel aan de hand, te allen tijde de zoodanigen van het onderwijs te weeren, die de verkondigers zouden kunnen zijn van heillooze beginselen, en zoo schijnt het ons genoegzaam uitgemaakt, dat de grond van uitsluiting, door den heer de Kempenaer in zijne *Memorie van Toelichting* aangegeven, niet de ware kan zijn.

Het moet daarom, wegens een ander motief zijn, dat de minister de Kempenaer, zoowel als de *Nuts-Maatschappij* het zoo bepaaldelijk gemunt hebben op de vreemdelingen. Zien wij verder.

Terwijl het Art. 6 spreekt van *vreemdelingen* in het algemeen; terwijl in den aanvang der *Memorie van Toelichting* hunne uitsluiting wordt verdedigd onder het voorwendsel, dat zij heillooze beginselen herwaarts zouden kunnen overbrengen; beperkt de Minister de Kempenaer aan het slot zijner toelichtende Memorie het gevaarlijk ras der vreemden tot één land, tot BELGIE! Met meerderen nadruk dan hij gewoon is aan zijne woorden bij te zetten, als wilde hij aan allen het dreigende van het gevaar regt levendig voor den geest roepen, zegt hij dienaangaande: »Men verlieze niet uit het oog, dat zeer vele bewoners der zuidelijke provincien van het voormalig Koningrijk der Nederlanden, onze taal òf reeds magtig zijn, òf met geringe moeite daarvan spoedig voldoende kennis zouden kunnen opdoen, om hier te lande een examen af te leggen. Uit dien hoek derhalve, uit het Zuiden, uit België komt de storm opsteken, die dood of verderf zal brengen over het Nederlandsche Staats-onderwijs, over Nederland-zelf, — zoo dit er niet bij tijds op bedacht is door bliksem-afleiders het gevaar te bezweren. Het is, als had de Minister gezegd: »Wij sluiten de vreemdelingen uit het onderwijs uit, niet zoozeer om de vreemdelingen in het algemeen, maar bepaaldelijk om de Belgen, welke wij niet treffen kunnen met dien uitsluitingsmaatregel, zoo wij dien niet evenzeer op alle vreemdelingen toepasselijk verklaren.

Maar, eilieve, wat hebben de Belgen in het algemeen dan toch misdreven, Minister de Kempenaer, dat gij ze eene speciale veroordeeling waardig keurt? Zijn de bij hen geldende beginselen dan zoo »heilloos", dat daarvan ons land zulke ontzettende rampen te wachten staan? Waar blijkt dat uit? Blijkt het uit de houding der Belgen, toen de Fransche Republiek hun bij *Risquons-tout* met eene Belgische Republiek begiftigen wilde? Blijkt het uit de ontvangst, welke de democratisch-socialistische *échauffourée* van het Prado te Brussel genoot? Blijkt het uit hunne volksfeesten dit jaar te Mechelen, te Gent, te Antwerpen gevierd? ongetwijfeld, neen. Daar schuilt het gevaar niet, de Minister de Kempenaer zou de eerste zijn om het te erkennen — indien hij eens opregt wilde zijn. Wilde hij opregt zijn, lojaalweg de dingen bij hunnen naam noemen, hij zou eene gansch andere reden voor zijne harde uitsluiting der Belgen aangeven. 't Zijn toch niet zoo zeer de Belgen in het algemeen, als wel eenige Belgen, die hij op geene voeten of vâmen na verdragen kan. Dat zijn die Belgen, die zich meer bepaaldelijk aan het lager onderwijs hebben toegewijd, die zich aan alle genoegens des levens onttrokken hebben, om zich met onverdeelden lust en met al de krachten welke God hun geschonken heeft, te kunnen opofferen voor het welzijn van het aankomend geslacht, — het zijn de *Frères Chrétiens* met een woord. Beken het maar, mijnheer de Kempenaer, dat wij u goed begrepen hebben, dat wij goed vatten, wat uw Artikel 6, die nagalm van het 58e *Nuts*-artikel, op het oog heeft. Daarom toch is het u te doen, niet waar, om de uitsluiting der broeders van de christelijke leer, die zich mogelijk niet zoo ligt als andere bijzondere onderwijzers door de duizenderlei belemmeringen van uwe Wet zouden laten afschrikken, om ondanks alle moeijelijkheden er toch naar te blijven streven, vrije scholen tot stand te brengen! En zoo zouden dan waarlijk, dank hunne onvermoeide pogingen, de Katholijken er ten langen laatste toch in slagen, vrije scholen te verkrijgen! Dat mogt niet, dat zou niet — en om ook deze kans aan het vrije onderwijs te ontnemen, daartoe moest uw artikel 6 dienen, niet waar, mijnheer de Kempenaer? 't Moet intusschen alweer gezegd, 't is slim verzonnen, inderdaad, 't is slim verzonnen.

Doch, wat dunkt u, Katholijken, van die slimheid; waarbij u het 194e artikel der Grondwet wordt ontgoochelt, vlugger dan Robin zijne vrouw onzigtbaar weet te maken?

De *Mémoire sur la Situation des Catholiques dans les Pays-Bas, par un Electeur Néerlandais.*

I.

Onder de merkwaardigste verschijnselen van den dag, waarvan wij de mededeeling verschuldigd zijn aan onze lezers, behoort het uitkomen van zeker werkje, getiteld: *Mémoire sur la situation des Catholiques dans les Pays-Bas*, hetwelk, overeenkomstig de vroeger reeds gedane aankondigingen, heden bij C. L. van Langenhuysen alhier wordt uitgegeven. Wij noemen dit een merkwaardig verschijnsel, en dat wel in de eerste plaats omdat het een belangrijke bijdrage is tot de invulling van eene bladzijde in onze vaderlandsche geschiedenis, die tot heden onbeschreven gebleven is. Wanneer men onze geschiedschrijvers doorloopt van vroeger zoo wel als van later tijd, zoude men al ligt denken, dat er geen andere Nederlanders zijn dan de Gereformeerden, zoo weinig wordt daarin van de Katholijken en van hunne belangen gesproken. En wie niets meer weet, dan hetgeen hij in onze scholen geleerd en later in de Hollandsche auteuren gelezen heeft, die ziet in de Nederlandsche geschiedenis niet anders dan de historie van het Protestantisme, en in de Hollanders die zich aan de grafelijke regering van Philips onttrokken, louter Calvinisten en Zwinglianen! Intusschen is niets minder waar, want het verzet en de opstand die daarop volgde had een karakter dat veel meer nationaal dan religieus was: de Katholijken streden voor hun vaderland en hunne aloude privilegien die zij geschonden waanden; zij verzetteden zich tegen de willekeurige en dikwijls onmenschelijke bevelen van vreemde bevelhebbers en werkten alzoo te zamen met hunne Protestantsche landgenooten; doch tot loon dier medewerking werden zij, ten spijt van plegtig bezworen verdragen, van allen invloed op het staatsbestuur verstoken. En dat zonder eenig regt, zoodat de geleerde Hüber in zijne *Hedendaegsche Rechtsgeleertheyt*, 11 Boek 53 kapittel, zeer naïf te kennen geeft: »Het stemrecht is (in »Vriesland) vast aan het goed en kan van hetzelve niet »worden gescheiden, behalven dat de Papisten om het »mistrouwen dat men op haer heeft, al van outs daervan »syn berooft: ook de Mennisten, doch dese alleen in »saken de Gereformeerde Religie betreffende."

Doch men deed nog meer, men sloeg de hand aan de kerkelijke goederen, kloosters, ja zelfs weeshuizen en liefdadige stichtingen. In plaats dat deze monumenten van de christelijke liefde onzer gemeenschappelijke voorouders, ingevolge de pacificatie van Gend gelijkelijk tusschen Katholijken en Gereformeerden zouden verdeeld worden, zoo werd dit alles, zelfs in Noord-Braband, waar bijna geen Protestanten wonen, aan het ten onregte heerschende kerkgenootschap toegewezen; ja in verscheidene provincien werd de uitoefening van de R. K. Godsdienst op doodstraf verboden; en toen men later zag dat de gestrengheid der menigvuldige tegen de Roomschen uitgevaardigde plakkaten niet was vol te houden, toen mogten de Katholijken ja bij oogluiking bidhuizen hebben, doch die moesten binnen den bebouwden kring der huizen geplaatst zijn, door geene kerkramen zijn onderscheiden, en in plaats van den naam van een beschermheilige moesten zij, even als waren het herbergen, door den trivialen naam van *de Boom*, *de Krijtberg*, en andere worden aangeduid, en de hoofd-officier, die ieder oogenblik het regt had de Kerk te sluiten, genoot jaarlijks eene belangrijke som voor zijne oogluikende welwillendheid. Ging men naar de kerk, men moest de hooge zijde aan de Gereformeerden overlaten en de Katholijke vrouwen en meisjes waren verpligt, zoo zij zich niet aan onaangenaamheden wilden blootstellen, om even als hare Protestantsche stadgenooten een kerkboek in den vorm van een bijbel en een waaijer in de hand te houden.

Dit alles had plaats tot in 1798, in het land dat zoo dikwijls geroemd is, en nog geroemd wordt als het *vaderland der burgerlijke en godsdienstige vrijheid!* Zoo er ooit een onbeschaamde leugen met goed gevolg

is uitgebazuind, zoo is het zeker deze: en het is hoog tijd dat het masker van huichelarij, waarachter het Nederlandsche Protestantisme zich zoo lang heeft weten te verschuilen, eindelijk eens opgeligt worde. Daartoe nu kan het door ons bedoelde werkje dienen, en ofschoon de toestand van het Katholicisme vóór 1798 slechts in breede trekken wordt geschetst, zoo is dit weinige voldoende, om verkeerde denkbeelden weg te nemen, en historische nasporingen aan te moedigen, welke tot geheel andere uitkomsten zullen leiden, dan thans algemeen als waarheid gelden. Wij zijn in staat belangrijke bijdragen daartoe te leveren.

Maar die historische uiteenzetting was minder het doel van den schrijver, dan het hem diende tot inleiding van hetgeen hij eigenlijk wil aan den dag brengen. De kuiperijen namelijk en machinatien van allerlei soort, die sedert 1798, tijdstip der Katholijke Emancipatie, tot op heden, in het openbaar maar vooral in het duister worden in het werk gesteld, om aan onze geloofsgenooten de destijds verkregen godsdienst-vrijheid te ontwringen, ja om zoo mogelijk het Katholicisme hier te lande geheel uit te roeijen: pogingen die zooverre gaan dat het vaderland daardoor in gevaar gebragt wordt. Men leze de voorrede: »Wanneer wij, zegt de schrijver daarin, »den staat van kalmte en rust gadeslaan, waarin te midden »der Europesche beroeringen het koningrijk der Neder»landen tot heden heeft mogen leven, en op grond daar»van het vermoeden bij ons mogt opkomen, dat dit land »vrij is van alle spanning en tweespalt, zoo zouden wij »ons deerlijk vergissen. Die kalme rust is helaas slechts »de bedriegelijke oppervlakte. Daaronder woelen harts»togten voor vele jaren ontstaan, en, die naarmate zij »langer gewoed hebben, steeds blinder en heviger ge»worden zijn. Groot gevaar is daaruit voor de openbare »rust en veiligheid te vreezen: vooral ook daar de pu»blieke opinie voor dat gevaar niet is gewaarschuwd. Dat »stilzwijgen versterkt hunnen euvelmoed, en het is te »verwachten dat zij zich niet langer bepalen zullen bij »bedreigingen, maar eerlang plotseling zullen uitbarsten »met hetzelfde geweld, dat het ondermijnd Europa op »deszelfs grondvesten deed sidderen."

Die booze hartstogten zegt de schrijver, worden aangeblazen door eene partij sterk door het aantal harer leden en onverzoenlijk jegens de Katholijken. Alle middelen zijn haar goed, om het doel te bereiken: de afschuwelijkste lasteringen worden wekelijks tegen de Katholijken uitgebraakt, men tracht hun op allerlei wijzen hunne regten te onthouden, hen te vernederen, hen systhema-[illegible] te verarmen en te berooven, en brengt daardoor eene spanning te weeg, die tot burgeroorlog leiden moet. Daarom begreep de schrijver, als een goed burger, verpligt te zijn het bestuur en de openbare opinie op het gevaar dat haar van dien kant dreigt indachtig te maken, en daarvoor bestaat volgens den schrijver thans zooveel te meer drang, daar de onderscheidene hier te lande vroeger en later gevestigde protestantsche genootschappen zich onlangs te zamen verbonden hebben en onder den titel van *Orde van anti-jezuitische broeders*, een geheime vereeniging op eene zeer groote schaal hebben opgerigt! Het is van belang dat weldenkende en gemoedelijke Protestanten, (en hun getal is den hemel zij dank nog groot!) voor die schadelijke kuiperijen worden gewaarschuwd, »maar het is ook nuttig, zegt de schrijver, dat men »buiten onze grenzen wete, hoe in een land midden in het »beschaafde Westelijk Europa gelegen, meer dan een derde »der inwoners, om der godsdienstwille onderdrukt wordt."

Tot bereiking van dit veelzijdig doel dat wij van harte toejuichen, willen wij volgaarne medewerken, en terwijl wij dat zeer goed geschreven werkje in veler handen wenschen, zoo meenen wij vooral ook in het belang van diegenen onzer lezers, die de Fransche taal minder gemakkelijk dan hunne moedertaal lezen, een eenigzins uitgewerkt verslag van den inhoud van dat boekje te moeten geven.

De schrijver dan heeft zich bovenal voorgesteld de geschiedenis te vermelden van hetgeen met de Katholijken plaats vond sedert hunne emancipatie, hun verleend bij de Staatsregeling van 1798. De staatsburgerlijke regten, waarvan zij vroeger, niet door eenige wet zooals wij gezien hebben, maar door eene *politique maxime* (Machiavel waardig!) beroofd waren, waren nu in ieders oog ontwijfelbaar. Zij waren gegrift in de Grondwet des lands.

Die gelijkheid van regten lag in de philosophische rigting der denkbeelden van dien tijd: zij was daarenboven een middel tot omverwerping van het bestaande. De Katholijken konden niet anders doen dan zich tegen hunne onverzoenlijke vijanden met diegenen vereenigen, die het gehaat *exclusie-systhema*, en de *nonsens* van eene heerschende kerk in een land, dat naauwelijks voor de helft gereformeerd was, wilden te niet doen.

Art. 19 van de Staatsregeling van 1798 bepaalde: »Elk burger heeft vrijheid om God te dienen, naar de overtuiging van zijn hart. De Maatschappij verleent, ten dezen opzigte, aan allen gelijke zekerheid en bescherming; mids de openbare orde, door de Wet gevestigd, door hunnen uiterlijken eerdienst nimmer gestoord worde. Art. 20. Geene burgerlijke voordeelen of nadeelen zijn aan de belijdenis van eenig Kerklijk Leerstelzel gehegt. Art. 21. Elk Kerkgenootschap zorgt voor het onderhoud van zijnen eerdienst, deszelfs Bedienaaren en Gestigten;" — en wij gelooven, dat de patriotten die deze Grondwet gestemd hebben ter goeder trouw en eerlijk in hunne bedoelingen waren, zelfs jegens de Katholijken.

Maar zoo als het in revolutien gaat, men is niet altijd meester van den stroom, dien men heeft losgelaten. In Frankrijk waren op de philosopherende Girondisten de maar al te practische Jacobijnen gevolgd, en de schandelijke uitspattingen van die bergpartij veroorzaakten haren val en den triomf der gematigden, welke laatsten door tegenspoed geleerd, meer dweepten met de denkbeelden van orde, dan met die van vrijheid Ons vaderland, door een naauwen band met Frankrijk vereenigd, deelde in al de trillingen en schokken van dat groote ligchaam. Maar helaas! hier te lande bestond geene gematigde partij; er waren behalve de democratische partij slechts oranjemannen en aristocraten, en daarbij nog eene derde partij, die der *onverschilligen* die men *slijmgasten* noemde. Die partij was ten allen tijde (welligt ten gevolge van luchtgestel en temperament) en is in Nederland nog zeer talrijk; hare kracht bestaat niet in het handelen maar in lijdzame tegenwerking. Uit den aard der zaak zijn deze lieden, welke hun geldelijk belang en meer nog hunne rust op den hoogsten prijs stellen, tegen alle nieuwigheden ingenomen, vooral tegen de zoodanige, waarmede pligten en werkzaamheden verbonden zijn. Zij konden zich dus moeijelijk vereenigen met de omslagtige vormen van het representatief stelsel, en nog veel minder met de lastige verrekeningen, die ingevolge de staatsregeling met de Katholijken moesten geschieden, terwijl zij in de zware belastingen die het gevolg der revolutie van het Fransche bondgenootschap waren, eene rede te meer vonden, om die omwenteling en hare bewerkers, waaronder zij vooral de Katholijken rekende, te haten. Het viel den sluwen leiders van de oude aristocratische partij niet moeijelijk die talrijke *slijmgasten* of zoogenaamde *stillen* in den *lande* in hun belang over te halen, en nu begon de reactie, waaronder de Katholijken thans nog zuchten.

Men stelde zich daarbij, zooals de schrijver teregt opmerkt, niet zoozeer ten doel, om het eenmaal aan de Katholijken verleend regt te doen intrekken; maar des te ijveriger trachtte men de toepassing daarvan te beletten. Daarvan moest dan het gevolg zijn, dat de Katholijken van hunne gelijkheid van regten niets zouden overhouden dan eene doode letter, en de Gereformeerde suprematie eerlang weer in vorigen luister zou herleven!

Wil men een voorbeeld? Het 6de additioneel artikel der staatsregeling van 1798 verklaart:

»Alle Kerk-Gebouwen en Pastorij-Huizen der voormaals Heerschende Kerk, voor zoo verr' zij, door aanbouw uit de afzonderlijke Kas der Gemeente, geene bijzondere en wettige eigendommen zijn, worden overgelaten aan de beschikking van ieder Plaatselijk Bewind om deswege tusschen alle Kerkgenootschappen eenig vergelijk te treffen, en wel binnen de eerstkomende *zes* maanden na de aanneming der Staatsregeling."

Op grond daarvan vorderden de Roomschen op zeer vele plaatsen een gedeelte terug van de kerken en pastorijen door hunne voorzaten gesticht. Men ontkende het regt niet, doch belemmerde de ten uitvoerlegging met zooveel moeijelijkheden, dat de zes maanden verloopen waren voor dat de zaak haar beslag had gekregen, en toen beweerde men naar de *letter* der constitutie, dat het regt der Katholijken vervallen was, en men droeg wel zorg dat in de nieuwe constitutie van 1801 een klein artikeltje werd ingelascht van den volgenden inhoud:

»Art. 13. Ieder Kerkgenootschap blijft onherroepelijk in het bezit van hetgeen met den aanvang dezer Eeuw door hetzelve wierd bezeten."

Daarmede was alles afgedaan. Van de verdeeling der groote kerken, die in de steden vooral groot gerucht gemaakt had, was niet gekomen. In geheel de provincie Holland, Noordelijk en Zuidelijk gedeelte, was het kerkje van Opdam het eenige dat aan de Roomschen kwam. De Katholijken moesten zich maar weer met hunne schuur en pakhuis-kerken te vreden stellen!

Heden had alhier de Benedictie plaats van de nieuw opgebouwde R. C. Augustijner kerk in de Spinhuissteeg, welke treffende en indrukwekkende plegtigheid met den grootsten luister is gevierd geworden. Dank zij de volharding van den waardigen herder is hij er in geslaagd, om na het overwinnen van schier onoverkomelijke moeijelijkheden, den Heere eenen waardigen tempel te stichten, waarin wij hem nog vele jaren tot voordeel der aan zijne zielezorg toevertrouwde gemeente hopen werkzaam te zien. Het kerkgebouw zelf is overwaardig bezigtigd te worden en doet den ervaren bouwmeester de grootste eer aan.

Van den 18 tot en met den 21 September zijn: aangegeven 59, overleden 41; waarvan in het Cholera-Hospitaal zijn: opgenomen 17, overleden 11, uitgegaan 4; zoodat van den 5 Junij tot en met den 21 Sept. zijn: aangegeven 3066, overleden 2016; waarvan in het Cholera Hospitaal zijn: opgenomen 779, overleden 425, uitgegaan 333; blijven alzoo aldaar 21 onder behandeling.

Men leest in de *Amsterdamsche Courant* van heden:

»Het is bekend, dat de beroemde Pater Ventura te Rome tot het *bedaard regtzinnige gedeelte* der Katholijke geestelijken behoorde"

De Amsterdammer vergist zich; zelfs die kategorie is niet bekend.

Den 20 dezer is het schip de *Afra* van den Helder naar Curaçao vertrokken, o. a. als passagiers aan boord hebbende de Eerw. Heeren. G. J. A. Veldhuijsen, G. H. Daniels, F. E. C. Kieckens, F. J. Tieleman en G. de Bruin, benevens de Zusters van Roosendaal A. v. d. Loo, M. M. J. Diane en J. C. M. J. Honing.

Naar vernomen wordt is men niet vreemd van het voornemen, om eene wijziging te brengen in het model der epauletten voor officieren van het leger, daarin bestaande, dat de tong en het bovenste plat van mindere afmetingen, de rand meer bewerkt en de torsades langer zullen zijn dan de thans in gebruik zijnde.

(*Zondagsblad.*)

Men leest in de *Limburger:*

»Zoo werd ons nog onlangs verhaald, (hetgeen wij echter alleen als zoodanig teruggeven zonder daarvan de waarheid te bevestigen), als of nadat het dragen van slopkousen bij het leger in het algemeen was afgeschaft, een zeker fabrikant, die een zeer groot aantal dier voorwerpen in voorraad had, welke thans voor hem geene waarde meer bezaten, door aanhoudende instantien het zoo verre heeft weten te brengen, dat die geheele voorraad voor goed geld is aangenomen geworden, en in een der magazijnen der korpsen Infanterie in verantwoording is moeten worden genomen, waar dezelve thans wel zullen blijven rusten, tot dat een openbaar verkoop dat magazijn daarvan zal verlossen.

»Wij zeggen nog eens, alle die wispelturigheden zijn gewis niet geschikt, noch om eenen goeden geest bij het leger te onderhouden, noch om wezenlijke bezuinigingen daar te stellen; men kan een goed leger bezitten en toch geen twaalf millioenen behoeven, als men slechts niet verkwisten wil. Getuige in België waar het leger veel aanmerkelijker is dan bij ons, en toch het budget van oorlog geen 12 millioenen Nederlandsche gulden kost. — Maar het is waar, daar wordt ook niet dagelijks gereorganiseerd, en van daag dragonders en huzaren in lanciers, en morgen lanciers in dragonders en huzaren veranderd."

In eene algemeene openbare vergadering van de hoogen raad, heden gehouden, is de nieuw benoemde raadsheer in dat collegie, Jhr. Mr. G. A. Melort, op zoodanig plegtig geïnstalleerd. Bij die gelegenheid hebben de heeren president en procureur-generaal van den Hoogen Raad, op eene doeltreffende wijze de smartelijke verliezen herdacht, die de raad in de laatste tijden heeft geleden terwijl zij voorts den nieuw benoemden raadsheer met de aanvaarding zijner betrekking hebben geluk gewenscht.

Naar men vernemt heeft het Z. M. behaagd de heere vice-admiraal J. P. Machielsen eervol te ontslaan van het bevel over Z. M. zeemagt in Oost-Indie.

VLISSINGEN, 20 Sept. Heden middag omstreeks half drie ure, vond hier op de marine batterij aan 's Rijkswerf een verschrikkelijk ongeluk plaats. Bij het schijfschieten naar eene in de Schelde vlottende schijf, sprong een der stukken, met hetwelk reeds verscheidene schoten waren gedaan, met het noodlottig gevolg, dat terstond *zes* manschappen van de batterij, doodelijk getroffen en vreeselijk verminkt, den geest gaven en *twaalf* derzelve min of meer zwaar gewond werden, van welke er één kort na zijne overbrenging in het hospitaal is overleden, terwijl er nog een door eene belangrijke wond aan het hoofd in wanhopigen toestand verkeert; ook de kapt.-luit. ter zee van der Hart is ligt gewond aan het oog en aan de hand.

De dooden en gekwetsten zijn oogenblikkelijk naar het hospitaal vervoerd, waar de laatsten al die menschlievende behandeling genieten, die hun deerniswaardige toestand vordert. De marine-batterij is in den letterlijken zin verwoest, balken vaneen gescheurd, de zoldering gebarsten, zware stukken ijzer van het gesprongen kanon, op aanzienlijke afstanden geworpen, en men kan zich geen denkbeeld vormen van de vernielende kracht, door dat vreeselijk toeval te weeg gebragt, dan door het beschouwen der droevig verminkte lijken, en de als het ware, uiteengescheurde batterij.

Het *Tielsche Weekblad* logenstraft het gerucht, dat de heer van Dam van Isselt, bij de laatste verkiezing in het kiesdistrict Zalt-Bommel, moeite gedaan heeft om weder verkozen te worden tot lid der Tweede Kamer; hij heeft integendeel de dringendste aanzoeken der kiezers herhaaldelijk van de hand gewezen.